

Секція: фінанси, гроші та кредит

Фуксман О.Ю.

аспірант кафедри банківської справи

Київського національного торговельно-економічного університету

м. Київ, Україна

Методика вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління короткостроковою ліквідністю в банках

В теперішніх умовах нестабільної ситуації як на міжнародних, так і на внутрішньому фінансовому ринку вітчизняні банки повинні адаптувати власні процеси відповідно до нових вимог. Однією з найголовніших проблем, що стає на перешкоді нормальному функціонуванню банків в Україні, є проблеми з ліквідністю. Тому вдосконалення та підвищення ефективності основних ланок системи управління ліквідністю повинні стати пріоритетним завданням для керівництва банківських установ. Зокрема, суттєвого доопрацювання у даному напрямку потребує інформаційно-аналітичне забезпечення відповідної системи.

Питанню побудови та вдосконалення системи управління ліквідністю в банках присвячені праці багатьох науковців, серед яких: І. Івасів, Ю. Серпенінова, А.Фалюта, Н. Хіміч, О.Криклій, Ю. Ребрик та інші [1-5]. В той же час, варто зазначити, що недостатню увагу приділено саме проблемі створення ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення процесу управління ліквідністю, тому це питання потребує додаткового висвітлення.

Ключову увагу під час аналізу наявного стану інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління ліквідністю варто приділяти налагодженості інформаційних потоків, рівень якої доцільно оцінювати за допомогою кількісних індикаторів обізнаності казначейства та якості прогнозу.

Обізнаність казначейства – це рівень інформованості співробітників казначейства банку щодо руху коштів великих клієнтів протягом

операційного дня. Іншими словами, це рівень щоденної активності представників фронт-офісу у процесі управління ліквідністю. Таким чином, обізнаність казначейства є своєрідним виміром стану інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління внутрішньоденною ліквідністю.

Якість прогнозу – це рівень точності прогнозу співробітниками фронт-офісу потенційних вимог великих клієнтів та надходжень коштів на їх рахунки протягом трьох місяців. Іншими словами, це відображення якості роботи менеджерів зі своїми клієнтами, з одного боку, та участі фронт-офісу у процесі управління ліквідністю – з іншого. Таким чином, якість прогнозу є своєрідним виміром стану інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління короткостроковою ліквідністю.

Відповідно до наведених вище визначень, можна запропонувати два індикатори стану інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління короткостроковою ліквідністю, а саме: індекс обізнаності казначейства та індекс якості прогнозу. Обидва індикатори мають однакову загальну формулу розрахунку:

$$I = \frac{\Pi}{\Phi}, \quad (1)$$

де I – відповідний індекс;

Π – заплановані фронт-офісом дані;

Φ – фактичний рух коштів за клієнтами.

Фактичне обчислення значень індексів повинне відбуватися відповідно до кількості великих клієнтів щодо яких є прогнозні дані із часовим горизонтом 1 день (індекс обізнаності казначейства) та 3 місяці (індекс якості прогнозу).

В якості інтегрального показника стану інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління ліквідністю, на наш погляд, доцільно використати запропоновану американським вченим Харрінгтоном формулу, що має назву «узагальненого критерію ефективності», або «узагальненої функції корисності» [6, с. 496]:

$$K = \sqrt[n]{\prod_1^n d_i}, \quad (2)$$

де d – значення фактора;

i – номер фактора.

Відповідно, для нашого випадку дана формула буде мати наступний вигляд:

$$I = \sqrt{I_0 \times I_{\text{я}}}, \quad (3)$$

де I - інтегральний показник стану інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління ліквідністю;

I_0 - індекс обізнаності казначейства;

$I_{\text{я}}$ - індекс якості прогнозу.

Періодичне обчислення інтегрального індикатора, що приймає значення від 0 до 1, допоможе співробітникам внутрішнього контролю порівнювати стан інформаційно-аналітичного забезпечення у різних часових періодах.

З метою вдосконалення системи управління короткостроковою ліквідністю, банкам необхідно розробити для використання інформаційно-аналітичну систему на основі інтерактивних таблиць, що забезпечить можливість залучення якомога більшої кількості співробітників до управління ліквідністю в режимі реального часу.

У таблиці 1 наведений макет інформаційно-аналітичної форми для управління короткостроковою ліквідністю.

Таблиця 1

Прогнозна форма стану короткострокової ліквідності

Дата	Кореспондентський рахунок на початок дня	Стагті балансу	Кореспондентський рахунок на кінець дня	Сума обов'язкового резерву	Мінімальна сума щоденного залишку на кореспондентському рахунку	Відхилення для контролю за щоденними залишками	Відхилення для періоду утримання	Прогнозне значення нормативу Н4	Прогнозне значення нормативу Н5
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Як видно з табл. 1, основна увага під час управління ліквідністю повинна приділятися руху за статтями балансу, що безпосередньо впливає на стан кореспондентського рахунку в НБУ. Фактично стовпчик 3 складається з низки різних статей балансу, а саме: каса, кредити, поточні рахунки, депозити, кошти в НБУ, міжбанківські операції тощо. Таблиця повинна бути розроблена таким чином, щоб менеджери різних підрозділів банку мали доступ в режимі коригування до відповідних її частин. Так, співробітникам казначейства, що є власником даного процесу, повний доступ має бути наданий до всієї таблиці з метою забезпечення можливості вносити необхідні зміни, корегувати прогноз будь-якої миті з метою прийняття необхідних рішень.

Менеджери кредитного підрозділу фронт-офісу повинні отримати доступ для внесення даних до таблиці в частині, що відображає кредитні статті балансу. При цьому, варто зазначити, що доступ в режимі перегляду відповідні співробітники бізнесу можуть отримати у повному обсязі до всієї таблиці, адже важливим аспектом вдосконаленої системи управління ліквідністю є забезпечення усім учасникам процесу можливості отримувати усю інформацію, що відноситься до цього процесу. Аналогічно, менеджерам депозитного підрозділу фронт-офісу повинні бути надані доступи для внесення змін до аналітичної форми в частині поточних та депозитних рахунків із збереженням можливості перегляду таблиці в цілому в режимі реального часу. Внесення до форми прогнозних даних щодо руху готівки в касі, операцій з комерційними банками та Національним банком України доцільно віднести до компетенції казначейства, тому в розрізі цих частин таблиці додаткові доступи іншим співробітникам не надаються. При цьому, варто зазначити, що представники бізнес-підрозділів повинні працювати із прогнозною таблицею не лише в режимі одного операційного дня, а й - вносити дані щодо руху за рахунками своїх клієнтів в діапазоні найближчих трьох місяців за наявності відповідної інформації.

Прогнозний розрахунок нормативів миттєвої та поточної ліквідності повинен відбуватися автоматично в таблиці із використанням даних щодо руху за статтями балансу.

При цьому, менеджери банку повинні усвідомлювати той факт, що контроль за нормативними показниками є лише одним з рівнів управління ліквідністю. Тому банкам доцільно розробити та впровадити у використання низку внутрішніх індикаторів короткострокової ліквідності, частина яких також може бути включена до описаної вище інтерактивної таблиці (на розсуд банку).

Отже, під час побудови інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління короткостроковою ліквідністю ключовим аспектом повинно бути дотримання принципу максимального залучення співробітників до відповідного процесу. Зокрема повинен бути забезпечений тісний зв'язок між казначейством та бізнес-підрозділами шляхом побудови якісно нового інформаційно-аналітичного середовища, що дозволить представникам фронт-офісу брати активну участь в управлінні короткостроковою ліквідністю.

Література:

1. Ivasiv I. B., Fuksman O. Y. The Status of Liquidity Management Systems in Ukrainian Banks // *The Problems of Economy*. – 2014. – №4. – С. 363–368.
2. Ю.С. Серпенінова. Комплексна оптимізаційна модель управління ліквідністю банку // *Актуальні проблеми економіки*. – 2011. - № 5 (119). - С. 300 – 306.
3. Фалюта А. Удосконалення системи управління ліквідністю банків України // *Формування ринкової економіки в Україні*. – 2009. - №19.- С.471-476.

4. Хіміч Н. О. Управління ліквідністю комерційних банків України в умовах нестабільності фінансових ринків / Н. О. Хіміч // Регіональна економіка. — 2008. — № 3. — С. 76—83.
5. О.А. Криклій, Ю.С. Ребрик. Система комплексного управління ліквідністю банку // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць / Харківський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України. — Х., 2010. — Вип. 1 (8). - Ч. 2. — С. 9-17.
6. Harrington Edwin C., Jr. The Desirability Function / Harrington E.C. // *Industrial Quality Control*. — 1965. — April.